

บทคัดย่อ

โลหิตเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญของร่างกายและเป็นสิ่งจำเป็นในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ หากร่างกายเกิดการสูญเสียโลหิตในปริมาณมากอาจทำให้เสียชีวิตได้ ปัจจุบันจำนวนประชากรของประเทศเพิ่มสูงขึ้น ประชาชนที่เจ็บป่วยจึงมีจำนวนมากขึ้นทำให้มีความต้องการใช้โลหิตปริมาณมากในทุกวัน ขณะที่ปริมาณโลหิตที่จัดหาได้ในบางช่วงเวลามีไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ของผู้ป่วยทั่วประเทศ ดังนั้น งานศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์การศึกษาคือ ศึกษาพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของผู้บริจาคโลหิตรายเก่า และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนครั้งการบริจาคโลหิต

ในการศึกษาได้นำกรอบแนวคิดแรงจูงใจเกี่ยวกับการให้ของ Andreoni (1990) และแนวคิดทฤษฎีอรรถประโยชน์ (utility theory) มาประยุกต์ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมและเหตุผลในการบริจาคโลหิต ซึ่งในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนครั้งการบริจาคโลหิตครั้งนี้ได้พัฒนาแบบจำลองให้สามารถสะท้อนพฤติกรรมการบริจาคโลหิตได้ดีขึ้น ด้วยการพิจารณาจำนวนครั้งการบริจาคโลหิตในระยะเวลา 2 และ 3 ปีที่ผ่านมา สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้ทำการเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม สัมภาษณ์จากผู้บริจาคโลหิตรายเก่าที่มาบริจาคโลหิต ณ ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย จำนวน 400 ตัวอย่าง และประมาณค่าโดยใช้แบบจำลองปัวซอง (poisson model)

จากการศึกษาพฤติกรรมการบริจาคโลหิตของผู้บริจาครายเก่ากลุ่มตัวอย่างพบว่า ในปีแรกที่เริ่มบริจาคโลหิตจะไปบริจาคเฉลี่ย 1.89 ครั้งต่อปี ในช่วงปี พ.ศ.2551 ผู้บริจาคไปบริจาคโลหิตเฉลี่ย 2.05 ครั้งต่อปี ใช้ระยะเวลาในการเดินทางไปบริจาคโลหิตเฉลี่ย 51 นาที เหตุผลส่วนใหญ่ที่เลือกไปบริจาคโลหิตยังสถานที่ที่ไปบ่อยที่สุด เพราะการเดินทางสะดวก ร้อยละ 48.2 ส่วนใหญ่เดินทางไปด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล ร้อยละ 43.5 กลุ่มตัวอย่างมักจะไปบริจาคโลหิตคนเดียว ร้อยละ 47.2 ผู้บริจาคส่วนใหญ่ไปบริจาคตามความสะดวกของตนเอง ร้อยละ 77.7 รองลงมานิยมไปบริจาคโลหิตในวันเกิดหรือวันสำคัญของครอบครัว ร้อยละ 24.0 สำหรับเหตุผลส่วนใหญ่ของผู้บริจาคที่ไปบริจาคโลหิตเพียง 1 ครั้งต่อปี (ในปี พ.ศ.2551) หรือผู้บริจาคโลหิตที่ไม่มาบริจาคโลหิตทุกปี (ในช่วงปี พ.ศ.2548-2551) เพราะไม่มีเวลาไปบริจาคโลหิต รองลงมาคือ ไม่สะดวกในการเดินทางไปสถานที่รับบริจาค แรงจูงใจที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในการตัดสินใจไปบริจาคโลหิตมากที่สุดคือ แรงจูงใจด้านการช่วยเหลือสังคม รองลงมาคือ แรงจูงใจด้านบุญกุศล

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อจำนวนครั้งการบริจาคโลหิต พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อจำนวนครั้งการบริจาคโลหิต ได้แก่ อายุผู้บริจาคโลหิต สถานภาพ จำนวนครั้งการบริจาคโลหิตในปีแรก แรงจูงใจด้านเข็มที่ระลึก/เหรียญกาชาดสมนาคุณ แรงจูงใจด้านการตรวจเลือด/ตรวจสุขภาพ แรงจูงใจด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ระดับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับการบริจาคโลหิต และระดับการรับรู้ถึงสถานการณ์ความไม่เพียงพอของโลหิต

สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อจำนวนครั้งการบริจาคโลหิต ได้แก่ ระยะเวลาในเดินทาง แรงจูงใจด้านสิทธิการรักษาพยาบาล แรงจูงใจด้านบุญกุศล แรงจูงใจจากการรู้ถึงความต้องการโลหิต แรงจูงใจในการบริจาคเพื่อให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ระดับความพึงพอใจในการบริการของเจ้าหน้าที่ โครงการรณรงค์เกี่ยวกับการบริจาคโลหิต ระดับความกลัวเข็ม/กลัวเจ็บ/กลัวเลือด และระดับความเชื่อที่ว่าทำบุญมากเท่าใดจะได้รับบุญมากเท่านั้น

ดังนั้น ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการจัดการจัดหาโลหิตให้เป็นไปในแนวทางที่ต้องการ สามารถจูงใจได้ตรงกับความต้องการของผู้บริจาคโลหิตรายเก่า เพื่อให้มีปริมาณโลหิตที่เพียงพอต่อความต้องการใช้ช่วยชีวิต และรักษาผู้ป่วยให้กลับมามีสุขภาพที่แข็งแรง